МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»

Кафедра соціальних технологій
Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 053 «Психологія»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня «бакалавр»

« ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ ЖІНОК ДО ВСТУПУ В ШЛЮБ »

Виконав(ла): здобувач 4-го курсу, групи ЗПЛ-20-4vn
заочної форми навчання
_____ Сєверова Марина Леонідівна
(підпис)
Керівник _____ Найчук В.В., канд.психол.наук., доц
(підпис)

Допущено до захисту рішенням кафедри соціальних технологій
Протокол № __ від «__»_____ 20___ р.
Завідувач кафедри _____ Костенко Н.І.
(підпис)

Вінниця 2024

ЗМІСТ

ВСТУП……..3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГОТОВНОСТІ ЖІНОК ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ.....5
1.1 Детермінанти психологічної готовності жінок до вступу в шлюб.....5
1. 2. Поняття шлюбу та класифікація видів шлюбу.....7
1.3 Підготовка до сімейного життя……..15
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОНОСТІ ЖІНОК ДО ВСТУПУ В ШЛЮБ.....20
2.1 Методи та методики дослідження готовності жінок до вступу в шлюб.....21
2.2 Результати досліджень.....31
ВИСНОСКИ.....41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....44

ВСТУП

У сучасному світі інститут шлюбу зазнає значних трансформацій під впливом соціальних, економічних та культурних змін. Готовність жінок до шлюбу є багатогранним феноменом, що охоплює широкий спектр особистісних, психологічних і соціальних детермінант. Вивчення цього питання є актуальним не тільки для розуміння сучасних тенденцій у сфері міжособистісних відносин, але й для розробки ефективних методів підтримки та підготовки до шлюбу.

Психологічна готовність до шлюбу включає в себе здатність до самовизначення, емоційну зрілість, наявність реалістичних очікувань від партнерства, а також уміння будувати та підтримувати здорові міжособистісні відносини. Важливо також враховувати вплив соціального середовища, сімейного досвіду та культурних норм, які формують уявлення про шлюб і роль жінки в ньому.

У зв'язку з цим, дане дослідження спрямоване на аналіз основних детермінант, що впливають на готовність жінок до вступу в шлюб, зокрема, особистісних характеристик, соціальних факторів, міжособистісних відносин, психологічного стану, матеріальних та життєвих обставин, а також мотиваційних чинників. Розуміння цих аспектів є необхідним для створення адекватних програм підтримки молодих жінок у процесі підготовки до шлюбу та підвищення їхньої спроможності до побудови гармонійних сімейних відносин.

Об'єкт дослідження: психологічна готовність особистості до вступу в шлюб.

Предмет дослідження: детермінанти психологічної готовності жінок до вступу в шлюб

Завданнями дослідження є:

1. Теоретично дослідити проблему готовності до шлюбу особистості жінок до шлюбу

2. Узагальнити наукову інформацію щодо готовності жінок до вступу в шлюб

3. Емпірично дослідити особливості готовності жінок до шлюбу та її детермінант

4. Зпропонувати рекомендації щодо розвитку готовності жінок до шлюбу

Це дослідження надасть цінну інформацію для практикуючих психологів, соціальних працівників, освітян та всіх, хто працює в сфері підтримки сім'ї та шлюбу, сприяючи кращому розумінню та підтримці жінок у процесі підготовки до цього важливого етапу їхнього життя.

Методи дослідження:

1. Теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення)

2. Емпіричні: бесіда, анкетування, психодіагностичні методики («Мотиви вступу в шлюб» Голод С.І., "Рольові очікування та домагання у шлюбі (РОП)" А. Н. Волкова, тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І. Ф. Юнда), самоактуалізаційний тест (САТ))

3. Математико-статистичні методи

Практична значущість. Це дослідження надасть цінну інформацію для практикуючих психологів, соціальних працівників, освітян та всіх, хто працює в сфері підтримки сімї та шлюбу, сприяючи кращому розумінню та підтримці жінок у процесі підготовки до цього важливого етапу їхнього життя.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (35 найменувань) . Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 46 сторінок комп’ютерного тексту, містить 4 таблиці і 3 рисунки)

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ГОТОВНОСТІ ЖІНОК ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ

1.1. Детермінанти психологічної готовності жінок до вступу в шлюб

У сучасній науково-методичній літературі виділяється поняття готовності особистості до шлюбу і сімейного життя, яке включає кілька ключових компонентів. Один із них - фізична і фізіологічна зрілість майбутнього подружжя (Костю С., 2018). Це означає, що чоловік має бути здатний зачати, а жінка - виносити і народити здорову дитину. Однак, тут виникає реальна суперечність між юридично встановленим шлюбним віком, який вказує переважно на фізичну зрілість майбутнього подружжя, і їхньою соціальною зрілістю, що найчастіше настає значно пізніше.

Соціальна готовність передбачає, що майбутні подружні партнери є рівноправними членами суспільства, здатними виконувати свої соціальні ролі та обов’язки. Вони усвідомлюють правову основу шлюбу, готові взяти на себе відповідальність один за одного і за своїх дітей, а також можуть матеріально забезпечити свою сім'ю (Костю С., 2018).

Етико-психологічна готовність означає наявність адекватних уявлень про шлюб і сім'ю, сформованість шлюбно-сімейних стосунків, розуміння подружніх і батьківських обов'язків, а також взаємозв'язку між любов'ю і шлюбом. Важливо вміти цінувати особисті якості партнера, об'єктивно оцінювати власні почуття і ставлення до обранця, а також бути орієнтованим на іншого. Це включає розуміння основ створення психологічно здорової сім’ї та забезпечення сприятливого соціально-психологічного клімату. Також важливо мати навички проєктування реальної моделі майбутньої сім’ї, враховуючи вплив батьківських родин, матеріально-економічні можливості та шляхи реалізації спільних планів на майбутнє.

Сексуальна готовність означає бажання поділитися сексуальними та еротичними переживаннями з коханим партнером протилежної статі, якому людина довіряє і на чию довіру готова відповідати (Денисенко А., 2003) . Вона включає бажання взяти на себе відповідальність за спільну працю, продовження роду та забезпечення сприятливого розвитку дітей. Розуміння анатомії і фізіології, а також культури статевого спілкування має велике значення.

Психологічна готовність до шлюбу визначає подальшу долю сімейних відносин - чи будуть вони успішними чи конфліктними (Голод С., 1992). Без урахування цього аспекту перехід від неформальних емоційних стосунків (кохання) до формальних, регламентованих і обов'язкових відносин між партнерами по шлюбу, може супроводжуватися значними труднощами.

Самооцінка та самоповага теж впливають на готовність вступати в шлюбні відносини (Johnson S., 2020). Особа з високою самооцінкою може бути більш схильною до побудови здорових та гармонійних стосунків, оскільки вона може краще розуміти свої власні потреби та бажання, а також ставити межі відносно того, які відносини їй підходять.

Anna Brown аналізує вплив психологічної зрілості та емоційного стану на готовність жінок до шлюбу (Anna Brown, 2021). Вона пише, що фактори психологічної зрілості сприяють успішному укладанню шлюбу та як емоційний стан впливає на прийняття рішення про вступ у сімейний союз.

Сімейний досвід також може впливати на очікування та надії щодо шлюбу. Ті, хто бачив позитивні приклади відносин у своїй родині, можуть мати вищі стандарти для власного шлюбу та більше віри в його успішність. Важливість сімейного досвіду досліджує Laura Padilla-Walker акцентує увагу на вплив сімейного досвіду на вибір партнерів у дорослому житті(Laura Padilla-Walker, 2019).

Ці сучасні дослідження дозволяють глибше розуміти різні аспекти психологічної готовності жінок до вступу в шлюб у контексті сучасного суспільства.

Ці детермінанти та відповідні дослідження авторів допомагають краще розуміти складні аспекти психологічної готовності жінок до вступу в шлюб, розкриваючи різні підходи та перспективи на цей важливий життєвий крок.

1. 2. Поняття шлюбу та класифікація видів шлюбу

У вивченні розвитку сім'ї та шлюбу в історичному вимірі відкривається унікальна можливість заглиблення в події та трансформації, які визначали суспільні норми та цінності протягом епох. Цей аспект відкриває вікно в минуле, де сім'я та шлюб перетинались з релігійними, соціальними, та економічними змінами, формуючи унікальні мозаїки культур та традицій. Розглядаючи історію цих інститутів, є можливість краще зрозуміти не лише еволюцію родини та шлюбу, але й їх вплив на формування суспільства, структури влади та соціокультурних норм (Абраменкова В. 2012).

Первіснообщинний лад або система "комуні" відзначалася відсутністю приватної власності на землю і колективною власністю на засоби виробництва. В цьому контексті, виникнення постійних пар чи парнень можна пояснити специфікою життя в спільноті та природними потребами.

Сім'я в древньому Римі була священною. Існувало чітке розмежування церковного і законного шлюбу. Церковний шлюб могли укладати всі верстви населення, не залежно від статків і положення в суспільстві. Законний шлюб могли укладати лише вільно народжені, благородні люди. Вони мали можливість створити сім'ю вільно, по взаємній згоді. Шлюб патриції (соціальний клас чи верства в античному Римі, що складалася з вищих шарів суспільства, включаючи землевласників, урядовців і знатних родин) з плебеями

(соціальний клас або верства в античному Римі, що складалася з менших шарів суспільства, зазвичай без земельної власності та політичних привілеїв. Плебеї становили більшість населення і виступали за свої соціальні та політичні права в опозиції до патриціїв, вищого класу) був можливий, але його укладання було вкрай складне. Законний шлюб рабів не допускався. Законний шлюб міг бути розірваний, лише за ініціативи чоловіка, хоча це вважалось чимось вкрай нечуваним, церковний шлюб не міг розірватись. В сім'ї всі підпорядковувались чоловіку — і дружина, і діти (Слоден С. 2008).

В країнах Африки люди жили общинами, де всі підпорядковувались голові роду. Він вирішував всі питання, і питання створення нових сімей також. Шлюби були за домовленістю. За кожну дочку, що голова роду віддавав заміж, він отримував викуп. Молода сімя разом з усіма проживала і працювала в полі. Навіть якщо молодятам дозволяли мати власне поле, ним все одно розпоряджався голова роду.

В Японії початку 20 ст. сімї створювались виключно батьками або іншими родичами за попередньою домовленістю. Критерії відбору кандидатів були об'єктивними: здоров'я, освіта, цінності, що належать майбутній дружині, зовнішність, хазяйновитість. Загалом в Японії почуття симпатії і любові не вважались за щось необхідне для заключення шлюбу. Молода сім'я, після укладання шлюбу жила разом з іншими родичами чоловіка общиною, де керував голова роду. Лише в 2-ій половині 20 ст. молодим сімям дозволили жити окремо від общини, а шлюби за домовленістю залишились традиційними лише в селах.

У 18-19 столітті в Америці традиції створення шлюбів були в значній мірі визначені культурним, етнічним та релігійним контекстом. Велику роль в обранні партнера відігравала родина. Батьки часто відігравали ключову роль у виборі подружжя для своїх дітей, особливо серед верхнього класу. Перед весіллям часто обговорювалися питання про майновий обмін між сім'ями,

включаючи довідкові чи фінансові умови. В багатьох випадках важливою частиною укладання шлюбу було обговорення питань власності, землі чи інших матеріальних ресурсів, що може бути передано від однієї родини до іншої. У багатьох випадках права жінок були обмеженими. Шлюб вважався соціальним контрактом, у якому жінка вносила дотацію у вигляді праці та дітей, а чоловік забезпечував матеріальну підтримку.

У Європі в період від 16 до 19 століть традиції створення шлюбів визначались культурними, соціальними та релігійними змінами. Важливою частиною традицій було втручання батьків у процес аранжування шлюбу. Вибір партнера може визначатися соціальним класом, майновим статусом та релігійними переконаннями. Шлюби часто були договірними, особливо серед знаті та аристократії. Вони можуть включати обмін майна, землі, соціального статусу або інших матеріальних благ. Деякі шлюби укладалися як ділові союзи між родинами, спрямовані на зміцнення соціального чи економічного статусу. Сімейна структура була часто патріархальною, з чоловіком як головною постаттю, яка приймала ключові рішення (Павлюк С. 2022).

Шлюб - це інтимне об'єднання, що забезпечує партнерам підтримку, захист та можливість для вираження особистості в контексті найбільш інтимних відносин. Він також є основою для спільного будівництва життя, спільних цілей та взаємного розвитку. Шлюб створює простір для спільного вирішення проблем, розкриття потенціалу кожного партнера та сприяє росту як особистості, так і сімейного благополуччя (John Gottman, 1999) .

Шлюб може бути урочистим або цивільним, і обробка укладання шлюбу може включати релігійні, культурні та традиційні елементи, відповідно до впливу звичаїв та правових норм у конкретній країні чи регіоні. Зазвичай ця угода встановлюється шляхом церемонії, під час якої подружжя обіцяють взаємну вірність, підтримку та спільну відповідальність.

У шлюбі визначаються права і обов'язки кожного з подружжя, такі як право на спільне майно, фінансові відносини, обов'язки по вихованню дітей та інші аспекти сімейного життя. Шлюб також надає певні юридичні переваги, такі як право на спільне страхування, спадщину та інші соціальні вигоди, що випливають з юридичного визнання об'єднання.

Це важливий елемент суспільства, оскільки відображає культурні, релігійні та правові цінності, а також визначає структуру сімей та взаємини між членами суспільства.

Сім'я - це складна соціальна система, що об'єднує батьків та дітей у взаємодії та спільному житті. Вона становить основу для розвитку кожного її члена та взаємодії зі світом. Сім'я забезпечує підтримку, взаєморозуміння та взаємну допомогу, спираючись на любов і зв'язок між її членами. Кожен учасник сімейного кола отримує не лише фізичне, але й емоційне забезпечення, що сприяє формуванню внутрішньої стабільності та здорового розвитку особистості (John Gottman, 1999).

Склад сім’ї може включати батьків, дітей, дідусів, бабусь, братів, сестер та інших родичів, а також може враховувати різноманітні форми сімейних взаємин, такі як одноматеринські чи однопроцентні сім'ї. сімя виступає середовищем для навчання, соціалізації та передачі культурних та моральних цінностей між поколіннями.

Шлюб та сім’я - це два важливих соціальних поняття, які взаємодіють між собою, але мають свої унікальні характеристики та значення (Мушкевич М. 2018).

Сім’я та шлюб є важливою частиною життя людей у суспільстві. Вступ у шлюб і створення сім’ї — це значущий етап у становленні молодого покоління.

Розглядаючи різні підходи до визначення поняття «сім’я», можна помітити, що чимало дослідників зосереджують свою увагу на таких основних характеристиках: сім’я являє собою невелику соціальну групу, що проживає

разом, має спільний бюджет і родинні зв’язки. Проте, цих характеристик недостатньо для повного розуміння сутності цього поняття. Адже навіть за наявності зазначених елементів, існування сім'ї як цілісної одиниці може бути під питанням (Вагнер А. 2015).

Поняття «сім’я» має кілька значень: по-перше, як соціальний інститут, що санкціонує шлюбно-сімейні відносини; по-друге, як мала соціальна група, члени якої пов’язані шлюбом чи родинними зв’язками, спільним побутом і взаємною моральною відповідальністю. Від античності до сьогодення сім’я та шлюб викликають інтерес дослідників різних наукових галузей своєю багатогранністю.

Однією з найважливіших характеристик цього соціального явища є те, що сім’я виступає як мала соціальна група. Ідея дослідження сім’ї як малої групи належить соціологу М.С. Мацьковському. Мала група — це об'єднання людей, які мають прямі, безпосередні взаємовідносини, що характеризуються регулярною спільною діяльністю та самоідентифікацією. Крім того, існує багато чинників, які дозволяють розглядати сім’ю як соціальний інститут, враховуючи її функції та вплив на суспільство (Паділья-Уокер Л. 2019).

Соціальні інститути представляють собою стабільні форми організації спільної діяльності людей, що виникли історично. Вони покликані координувати діяльність людей для задоволення різних соціальних потреб. Зокрема, інститут сім'ї забезпечує продовження роду та виховання дітей, а також підтримує відносини між партнерами та поколіннями. Деякі зарубіжні соціологи вважають сім'ю соціальним інститутом лише за наявності трьох видів відносин: подружніх, батьківських та родинних. Якщо відсутній один з цих аспектів, використовується термін «сімейна група». Основою сімейних відносин є шлюб, соціальна форма зв’язку між чоловіком і жінкою, яка регулює їхні спільне життя, права та обов’язки.

Існує кілька закономірностей розвитку сім'ї, які варто розглянути (Маркова М., 2009). З часом функції родини змінюються: одні з них втрачають своє значення, інші з'являються відповідно до нових життєвих умов. Протягом сімейного життя ці функції змінюються залежно від етапів формування сім'ї, особистісних характеристик її членів та досвіду сімейного життя. Це становить першу закономірність розвитку сім'ї.

Друга закономірність полягає у послідовності, наступності та взаємозв'язку стадій і етапів формування сім'ї. Третя закономірність вказує на те, що на кожній стадії розвитку сім'ї можуть виникати порушення функціонування та адаптації, які мають свої причини.

Четверта закономірність передбачає, що порушення на ранніх етапах можуть призводити до серйозніших змін у функціонуванні та адаптації сім'ї на пізніших етапах. П'ята закономірність стверджує, що формування родини тісно пов'язане з її життєвим циклом, але ці поняття не є ідентичними. Більшість авторів розглядають життєвий цикл родини залежно від віку дітей, наприклад: народження першої дитини, сім'я з дітьми шкільного віку, діти, що дорослішають, відокремлення дітей, життя батьків без дітей, подружжя в пенсійному віці, і, нарешті, самотня старість.

Шоста закономірність вказує на те, що функції сім'ї відповідають потребам кожного її члена і всієї родини в цілому, проте кількість таких функцій значно більша, оскільки одна потреба може задовольнятися кількома функціями.

Сьома закономірність полягає у тому, що порушення функціонування сім'ї можуть покращити соціальну адаптацію її членів, залежно від психологічних механізмів захисту кожного члена родини та сімейних захисних механізмів.

Восьма закономірність свідчить, що тривалість формування сім’ї залежить від підготовленості молодих людей до шлюбу, мотивів створення родини та особистісних характеристик чоловіка і жінки.

Поняття шлюбу можна визначити як добровільний, рівноправний союз між чоловіком і жінкою, який спрямований на створення сім'ї. Шлюб є юридично санкціонованим та суспільно визнаним союзом. Це соціальна форма відносин, яка змінюється з часом. Через шлюб суспільство регулює статеве життя подружжя, а також встановлює їхні права та обов'язки як подружжя і батьків.

Класифікуючи форми шлюбу, можна виділити кілька типів: шлюб за змовою, шлюб із любові, шлюб з розрахунку та шлюб за рекомендацією посередників. Сучасні молодіжні стосунки зазнають значних змін. Моделі сімей значно відрізняються, і багато молодих людей не мають чіткого уявлення про те, як має виглядати ідеальна форма сімейних відносин. Це сприяє зростанню популярності незареєстрованих шлюбів у багатьох країнах. Проте, зареєстрований шлюб все ще залишається соціально прийнятним стандартом.

Подружні цінності включають ідеали та уявлення про ідеальні подружні стосунки, їхні особливості, які схвалюються та культивуються між партнерами, і слугують важливим фактором у регулюванні їх взаємин (Корнієнко І. 2017). Уявлення про сенс життя визначаються цінностями особистості, які одночасно впливають на розвиток особистості та результати її діяльності. Тому при оцінці психологічної готовності до створення сім’ї велике значення має система цінностей, якої дотримується людина. Зниження кількості шлюбів не є наслідком зменшення числа потенційних партнерів, а радше відображає зміни у свідомості індивідів, пов'язані з їх ставленням до шлюбу та іншими аспектами життя. Розуміння ієрархії життєвих цінностей людини дозволяє краще зрозуміти її поведінку, яка спрямована на досягнення важливих для неї цінностей.

Обговорення психологічної готовності до створення сім’ї можливе лише за умови наявності вагомої причини для вступу в шлюб, тобто коли у людини є сформований мотив для цього кроку. Процес укладення шлюбу визначається системою мотивів, які утворюють певну ієрархію. У цій ієрархії можна виділити основні мотиви, що визначають суть рішення, а також ті, що підштовхують до конкретних дій (Корнієнко І. 2017).

Найпопулярнішими та найбільш поширеними формами шлюбу в сучасному світі є різні варіанти, кожен з яких має свої особливості та юридичний статус.

Церковний шлюб є святковим об'єднанням пари під благословенням релігійного лідера та відбувається у святинях або інших релігійних спорудах.

Фіктивний шлюб, навпаки, це формальне укладення шлюбу без реальних намірів створення сім'ї, зазвичай з метою отримання певних переваг чи легального статусу.

Цивільний шлюб - це юридично оформлена співдружність перед державними органами, яка надає подружжю певні правові та фінансові переваги

Усі види шлюбу виявляють різноманіття сімейних моделей та відображають культурні, релігійні та індивідуальні переконання суспільства.

Фактичний шлюб відрізняється тим, що він ґрунтується на реальних відносинах між партнерами, які можуть бути визнані суспільством, але не мають офіційного статусу чи правового визнання.

Офіційний шлюб - це законно зареєстроване об'єднання двох осіб перед органами державної реєстрації, яке може бути розглянуто як альтернатива церковному весіллю. Цивільний шлюб часто розглядається як альтернативний шлях, який не має офіційного юридичного статусу.

Для багатьох жінок важливо почувати себе значущими та потрібними для свого партнера. Офіційний шлюб надає юридичний каркас, що забезпечує відчуття більшої стабільності та зрозумілості майбутнього.

Аналізуючи інститут сім'ї, можна отримати уявлення про різноманітні соціальні процеси, що відбуваються у суспільстві. Без дослідження цієї сфери було б складно проводити прикладні дослідження у різних галузях суспільного життя.

Цивільний шлюб - це офіційна форма юридичного об'єднання двох осіб перед законом, що надає їм правовий статус подружжя. Це визначена законом угода, яка регулює взаємні права та обов'язки партнерів у шлюбі. Окрім цього, цивільний шлюб визначає юридичний статус подружжя в суспільстві, встановлює права спадкоємців, стосунки між супругами в галузі майна та інші аспекти, що впливають на їхнє життя та статус у суспільстві (Джон Сміт, 2018).

Основні риси цивільного шлюбу включають:

1. Реєстрація урядовим органом
2. Відсутність релігійних обрядів
3. Юридична визначеність
4. Офіційність
5. Визнання державою

Проте найчастіше в повсякденному побутовому спілкуванні під поняттям під поняттямц цивільний шлюб люди мають на увазі довготривале сумісне проживання без оіційної реєстрації шлюбу. В останні роки помітна тенденція, коли фактичні стосунки між молодими стають новим етапом у сімейному життєвому циклі, що передує юридичному оформленню шлюбу. Вчені пояснюють цей явище раннім психофізіологічним розвитком молоді, а також відсутністю чітких обмежень щодо висвітлення цих ідей у масових ЗМІ. Послаблення контролю за статевими питаннями серед підлітків і відсутність соціальних програм з сімейного та статевого виховання і навчання молоді також впливають на цей процес (Токарєва В., 2024) .

Молодь вибирає експериментувати з тимчасовими стосунками, щоб краще пізнати свого партнера та й себе. Така ситуація поширена особливо серед мілленіалів, порівняно з представниками старшого покоління.

Вибір молодими поколінням форми шлюбу, будь то неформальний чи офіційний, визначається впливом різноманітних факторів (Токарєва В., 2024). До соціальних факторів вчені включають економічні аспекти, що діють на рівні суспільства, такі як лібералізація громадської думки, тривалий період навчання й кар'єрний зріст, економічна нестабільність у країні, проблеми з розлученням, економічна самостійність жінки, технічний прогрес, місце проживання, рівень освіти, соціальне походження, релігійність, доходи і багато іншого.

1.3 Підготовка до сімейного життя

Серед факторів, що впливають на підготовку до шлюбу, ще недостатньо досліджено вплив суб'єктивного відчуття самотності. Дослідження свідчать, що сім’я є важливою життєвою цінністю (Мушкевич, Р. Федоренко, Т. 2018) Уявлення людей про родину є різноманітними і більше пов'язані з психологічними аспектами шлюбно-сімейних відносин, ніж із соціально-побутовими питаннями. Важливим є також те, що тип гендерної ідентичності впливає на систему сімейних цінностей, погодженість рольових очікувань і вимог у шлюбі, а найголовніше – на психологічну готовність до шлюбу.

У сучасних умовах, з огляду на тотальні соціальні зміни, прогрес і демократизацію гендерних відносин, актуальною стає психолого-педагогічна проблема формування та розвитку ціннісно-орієнтаційної системи уявлень про сім’ю в юнацькому віці. Саме цей період розвитку особистості характеризується необхідністю осмислення отриманого соціального й інтимного досвіду, а також знань, набутих у процесі взаємодії з навколишнім світом (Мушкевич, Р. Федоренко, Т. 2018).

Для повнішого визначення психологічної готовності до шлюбу необхідно розглянути її структурні компоненти.

Психологічна готовність до шлюбу – це динамічне утворення, що залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів та є складним синтезом взаємопов'язаних і взаємообумовлених компонентів. Структура психологічної готовності включає такі елементи, як мотиваційний, особистісний, пізнавальний, емоційно-регулятивний і поведінковий компоненти. Кожен з них є абстрагованим і конкретизованим, що дозволяє отримати цілісне уявлення про готовність індивіда до шлюбу.

Основна ідея полягає в тому, щоб жінка не тільки готувалася до спільного життя з партнером, але й розвивала себе як особистість. Здорові відносини базуються на взаєморозумінні, підтримці та відкритій комунікації.

Шлюб – це один із найважливіших кроків у житті, який потребує ретельного вивчення та аналізу. Для жінки особливо важливо дослідити всі аспекти особистості свого партнера та власні. Це означає розуміння його сильних та слабких сторін, цінностей, мрій, амбіцій, а також відношення до родини та ставлення до проблем, які можуть виникнути у подружньому житті. Також важливо враховувати власні потреби, цінності та очікування від майбутнього партнерства.

Аналізуючи ці аспекти, жінка може краще зрозуміти, чи є зрозуміння та гармонія між нею та її обранцем. Це допомагає уникнути можливих конфліктів та непорозумінь у майбутньому та забезпечити міцні та здорові відносини. Такий підхід допомагає зробити обдумане рішення про вступ у шлюбний союз, що має велике значення для подальшого щастя та гармонії в сімейному житті.

Висновки до розділу 1:

1. Поняття готовності особистості до шлюбу і сімейного життя, яке включає кілька ключових детермімант. Це такі, тяк фізична і фізіологічна зрілість, ссоціальна готовність, етико-психологічна готовність, сексуальна готовність, самооцінка та самоповага, сімейний досвід. Ці детермінанти та відповідні дослідження авторів допомагають краще розуміти складні аспекти психологічної готовності жінок до вступу в шлюб, розкриваючи різні підходи та перспективи на цей важливий життєвий крок.

2. Аналізуючи поняття шлюб та сімя можна сказати, що вони є важливими складовими суспільства, які відображають важливі аспекти міжособистісних відносин та соціальної взаємодії. Обидва поняття спрямовані на партнерство, підтримку та розвиток особистості в контексті взаємодії з іншою людиною.

Шлюб і сім'я спільно створюють простір для взаємного росту та розвитку. Вони об'єднують людей для спільної будівництва життя, досягнення спільних цілей та подолання викликів. Шлюб забезпечує інтимне партнерство, де можливість відчувати підтримку, захист та виразити себе в найближчих стосунках. Сім'я, у свою чергу, є соціальною системою, де цінності взаєморозуміння, підтримки та допомоги відіграють ключову роль.

Однією зі спільних якостей є створення простору для спільного вирішення проблем та розвитку кожного партнера як особистості. Як у шлюбі, так і в сім'ї, важливо мати можливість відчувати підтримку та зростати як особистість, спираючись на взаємність та взаєморозуміння.

Проте, є і відмінності. Шлюб зазвичай більше фокусується на інтимних відносинах та партнерстві між двома людьми, тоді як сім'я розширює цей фокус на дітей і створення спільного життя з ними. Крім того, шлюб може бути більш індивідуальним, тоді як сім'я вимагає більш широкого співробітництва та комунікації з усіма членами сім'ї.

3. Готовність до шлюбу з психологічного погляду - це живий процес, що залежить від різних зовнішніх і внутрішніх чинників і представляє собою складне поєднання взаємопов'язаних компонентів. Ця структура включає мотивацію, особистісний розвиток, пізнавальність, емоційний контроль і поведінку. Кожен з цих аспектів представляє собою важливий елемент, що дозволяє отримати повну картину готовності особистості до вступу в шлюб.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОНОСТІ ЖІНОК ДО ВСТУПУ В ШЛЮБ

Емпіричне дослідження готовності жінок до шлюбу є важливим етапом в розумінні психологічних, соціальних та особистісних факторів, що впливають на прийняття рішення про вступ у шлюб. У цьому розділі ми розглянемо результати дослідження, проведеного серед 50 незаміжніх жінок, яке мало на меті виявити основні детермінанти їхньої готовності до шлюбу.

Вибірка дослідження включала жінок різного віку, соціального статусу, рівня освіти та професійної діяльності. Це дозволило отримати різноманітні дані, що відображають широкий спектр факторів, які можуть впливати на готовність до шлюбу. Учасниці заповнювали анкети, що містили запитання про їхні особистісні характеристики, соціальні умови, емоційний стан, матеріальні обставини та мотиваційні чинники, пов'язані з шлюбом.

Результати цього дослідження нададуть цінну інформацію для подальшого теоретичного аналізу та розробки практичних рекомендацій щодо підтримки жінок у підготовці до шлюбу. Одержані дані також допоможуть виявити ключові області, де може бути необхідна додаткова психологічна або соціальна підтримка, що сприятиме зміцненню шлюбних відносин та підвищенню їхньої стабільності.

Наступні розділи детально висвітлюють методологію дослідження, описують характеристики вибірки та аналізують отримані результати, що дозволяє глибше зрозуміти психологічну готовність жінок до вступу в шлюб.

2.1 Методи та методики дослідження готовності жінок до вступу в шлюб

«Мотиви вступу в шлюб» Голод С.І.

Наукові дослідження у галузі "Мотиви вступу в шлюб" Голод С.І. відображають глибокий інтерес до динаміки особистісних відносин та визначення факторів, які підштовхують людей до вибору сімейного життя. Дана методика ретельно вивчає та аналізує мотиваційні чинники, що стоять за рішенням укладення шлюбу, зосереджуючись на психологічних, соціокультурних та особистісних аспектах (Голод С. 1992).

Одним із важливих аспектів дослідження є узагальнення різноманітності мотивів, які впливають на індивідуальний вибір вступу в шлюб. Це може включати потребу в стабільності та безпеці, бажання утворення родини, схильність до соціального прийняття чи особистий розвиток. Такий комплексний підхід дозволяє врахувати різноманітність життєвих сценаріїв та індивідуальних цінностей.

Важливим внеском методики Голода С.І. є його здатність враховувати динаміку мотивації в часі. Зміна соціокультурних та економічних умов може впливати на переваги та пріоритети людей у виборі партнера для створення сім'ї.

Недоліком методики може бути обмеженість у врахуванні індивідуальних особливостей та унікальних ситуацій. Для подолання цього, важливо поєднати ці результати із глибоким інтерв'ю та особистим підходом, забезпечивши комплексний розгляд кожного конкретного випадку (Голод С. 2005).

У подальших дослідженнях та розширенні методики слід розглядати можливість врахування гендерних різниць, впливу культурних чинників та релігійних переконань на мотиваційні аспекти вступу в шлюб. Такий глибший розгляд дозволить методиці відобразити більш повний та різноманітний спектр мотивів, що формують сучасні взаємини та вибір партнера для життя.

Список мотивів: Любов, Спільність поглядів та інтересів, Почуття самотності, Почуття співчуття, Очікування дитини, Випадковість,

Матеріальназабезпеченість майбутнього чоловіка, Наявність у майбутнього чоловіка житлової площі, Інші мотиви

Ключ. Обробка анкет включає в себе підрахунок зазначених пунктів, переведення їх у відсотки.

Методика "Рольові очікування та домагання у шлюбі (РОП)" А. Н. Волкова

Це є інструментом, розробленим О.М. Волковою, спрямованим на визначення уявлень подружжя чи пари щодо значущості різних аспектів у сімейному житті. Опитувальник "Рольові очікування та домагання у шлюбі" допомагає виявити ставлення до таких аспектів, як сексуальні відносини, особиста спільність чоловіка та дружини, виконання батьківських обов'язків, професійні інтереси подружжя, господарсько-побутове обслуговування, моральна та емоційна підтримка між партнерами та зовнішня привабливість партнера.

Ця методика має дві версії: чоловічу та жіночу. У кожній версії представлено 36 тверджень. Людині пропонується самостійно ознайомитися з набором тверджень, які відповідають їх статі, і висловити своє ставлення до кожного твердження, використовуючи такі варіанти відповідей: «Повністю згоден», «Загалом, це правильно», «Це не зовсім так», «Це неправильно» (Магдищук Л. 2022).

Після проходження опитувальника результати розподіляються за сьома шкалами. Інтимно-сексуальна шкала (твердження № 1 – 3) – шкала значущості сексуальних взаємин у шлюбі. Високі оцінки за шкалою означають, що респондент вважає сексуальну гармонію важливою умовою подружнього щастя. Низькі оцінки за шкалою інтерпретуються як недооцінка сексуальних взаємин у шлюбі.

Шкала особистісної ідентифікації з партнером (твердження № 4 – 6) – шкала, що відображає встановлення чоловіка (дружини, партнера) на особистісну ідентифікацію зі шлюбним партнером: очікування спільності інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, способів проведення часу. Господарсько-побутова шкала вимірює встановлення подружжя на реалізацію господарсько-побутової функції сім'ї. Ця шкала, як і всі наступні, має дві підшкали: «рольові очікування» та «рольові претензії».

Підшкала «рольові очікування» (твердження № 7 – 9) – оцінки розглядаються як ступінь очікування від партнера активного вирішення побутових питань. Чим вищі оцінки за шкалою рольових очікувань, тим більше вимог висуває чоловік (дружина) до участі чоловіка (дружини) в організації побуту.

Підшкала «рольові домагання» (твердження № 22 – 24) відбиває установки на власну активну участь у веденні домашнього господарства. Загальна оцінка за шкалою сприймається як оцінка чоловіком (дружиною) значимості побутової організації сім'ї.

Батьківсько-виховна шкала дозволяє стверджувати про факт ставлення подружжя до своїх батьківських обов'язків.

Підшкала рольових очікувань (твердження № 10 – 12) показує виразність встановлення респондента на активну батьківську позицію шлюбного партнера. Підшкала рольових домагань (твердження № 25 – 27) відбиває орієнтації чоловіка (дружини) на обов'язки для піклування за дітьми.

Загальна оцінка шкали сприймається як показник значущості для респондентів батьківських функцій. Чим вищою є оцінка шкали, тим більшого значення надає чоловік (дружина) ролі батька (матері), тим більше він (вона) вважає батьківство основною цінністю, що концентрує довкола себе життя сім'ї.

Шкала соціальної активності відбиває установку на значущість зовнішньої соціальної активності (професійної, суспільної) для стабільності шлюбно-сімейних відносин.

Підшкала «рольові очікування» (твердження № 13 – 15) вимірює ступінь орієнтації чоловіка (дружини) на те, що шлюбний партнер повинен мати серйозні професійні інтереси, відігравати активну громадську роль, самоствердж уватись та самореалізовуватись.

Підшкала «рольові домагання» (твердження № 28 – 30) ілюструє вираженість своїх професійних потреб чоловіка(-ів).

Загальна оцінка шкали виражає важливість позасімейних інтересів чоловіка (дружини), що є основними цінностями у процесі міжособистісної взаємодії подружжя.

Емоційно-психотерапевтична шкала виражає установку на значущість емоційно-психотерапевтичної функції шлюбу.

Підшкала «рольові очікування» (твердження № 16 – 17) вимірює ступінь орієнтації чоловіка (дружини) на те, що шлюбний партнер візьме на себе роль емоційного лідера в сім'ї в питаннях: корекції психологічного клімату в сім'ї, надання моральної та емоційної підтримки.

Підшкала «рольові домагання» (твердження № 31 – 33) показує прагнення чоловіка (дружини) бути сімейним «психотерапевтом». 37

Загальна оцінка – показник орієнтації респондентів на сучасні зразки зовнішнього вигляду.

Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя (І. Ф. Юнда)

Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя, створена І. Ф. Юндом, є унікальним інструментом, який пропонує набір ситуацій, спрямованих на оцінку різних аспектів сімейного життя та сімейних функцій. Цей інструмент дозволяє виявити та оцінити психологічну готовність особистості до вступу у

сімейне життя, враховуючи різноманітні ситуації, з якими вона може зіткнутися в цьому контексті.

Кожна ситуація, запропонована на тест-карті, детально пропрацьована та ретельно підібрана з урахуванням різноманітних викликів, що можуть виникнути у сімейному житті. Завдяки цьому, учасники тесту мають можливість зазирнути у власну реакцію на різноманітні ситуації та підсумувати свою готовність до формування стабільних та здорових відносин у майбутньому. Такий аналіз дозволяє глибше розуміти власні емоції, поведінку та ставлення до ключових аспектів сімейного життя.

Кожна з ситуацій, які подані на тест-карті оцінки готовності до сімейного життя, ретельно пророблена й доповнена трьома різними варіантами реакції або поведінки. Учаснику тесту потрібно обрати той варіант, який, на його думку, найкраще відображає адекватну відповідь у даній ситуації. Це дозволяє проаналізувати й усвідомити власні реакції та підходи до різних аспектів сімейного життя.

Обираючи серед запропонованих варіантів, учасник має змогу виразити своє уявлення про те, як він взаємодіє у різних ситуаціях. Це дозволяє не лише визначити рівень готовності до сімейного життя, але й зрозуміти власні переконання, цінності та підходи до вирішення конфліктів та складних ситуацій у сімейному колі. Такий підхід до оцінки дозволяє усвідомлено підходити до процесу формування та підтримання здорових та злагоджених сімейних відносин.

Такий підхід дозволяє краще зрозуміти готовність особистості до різних викликів та труднощів, що можуть зустрітися на шляху сімейного життя. Кожен вибраний варіант є своєрідним показником, що відображає учасникову здатність до ефективного вирішення проблем, управління конфліктами та розв'язання різноманітних ситуацій, які можуть виникати в сімейному оточенні. Таким чином, аналіз вибраних відповідей дозволяє визначити якісні характеристики

особистості та її готовність до побудови стабільних та гармонійних відносин у сім'ї.

Для проведення оцінки готовності до сімейного життя важливо провести ретельний аналіз кожної з десяти наведених нижче ситуацій і обрати один із трьох варіантів реакції.

Після вибору відповіді до кожної ситуації, слід підрахувати отримані бали за шкалою оцінок для кожного варіанту поведінки. Бали призначаються відповідно до того, наскільки адекватно та конструктивно відповідь відображає учасникові здатність до ефективного вирішення проблем у сімейному середовищі. "П" вказує на правильну реакцію, "М" - на можливу, а "Н" - на неправильну.

Загальна оцінка готовності до сімейного життя формується на основі підсумкових балів за всіма десятьма ситуаціями. Методика тест-карти оцінки готовності до сімейного життя, розроблена І. Ф. Юндом, є цінним інструментом для оцінки психологічної готовності особистості до вступу у сімейні відносини. Ця методика дозволяє учасникам аналізувати та реагувати на різноманітні ситуації, які можуть виникнути у сімейному житті, і визначити їхню готовність до ефективного управління ними.

Загальний висновок про цю методику полягає в тому, що вона сприяє самоаналізу, усвідомленню своїх уявлень та підготовці до складнощів, що можуть виникнути у сімейному житті. Вона є корисним інструментом для пар, які планують одруження, а також для будь-яких осіб, які бажають покращити свої навички спілкування та розв'язання конфліктів у сімейному середовищі.

Самоактуалізаційний тест (САТ)

Самоактуалізаційний тест Шострома є одним з класичних інструментів для вимірювання рівня самореалізації або самоактуалізації особистості. Він був розроблений Клейтоном Шостромом, американським психологом, на основі

теорії самореалізації Карла Роджерса. Тест Шострома став важливим інструментом для дослідження особистісних характеристик та внутрішнього стану людини.

Одна з найбільш відомих теорій, що виникла в екзистенціально-гуманістичному напрямку в психології, - це концепція самоактуалізації особистості А. Маслоу. Популярність цієї теорії пояснюється, з одного боку, евристичністю поняття самоактуалізації та можливістю його оперативного визначення та використання в емпіричних дослідженнях. З іншого боку, дана модель особистості, підкреслюючи позитивні прояви людської природи, такі як творчість, альтруїзм, любов, дружба і т.д., слугує еталоном у процесі виховання, формування особистості учня, побудови системи взаємин педагога та учня.

Вивчення рівня та характеру самоактуалізації вимагає розробки спеціалізованих психодіагностичних інструментів, оскільки більшість існуючих методик для дослідження особистості створені або для виявлення різноманітних патологічних проявів характеру, акцентуацій особистості та психопатології, або для оцінки характеристик "звичайної" середньої психічно здорової особистості та її структури (MMPI, тести Ф. Айзенка, Г. Шмишека, Г. Роршаха, Р. Кеттелла, ТАТ та інших). Таким чином, створення методики, яка дозволить реєструвати кількісні та якісні параметри рівня самоактуалізації у суб'єкта, є надзвичайно актуальним завданням.

САТ був розроблений на основі теорії самоактуалізації А. Маслоу, концепцій психологічного сприйняття часу та часової орієнтації суб'єкта Ф. Перла і Р. Мея, ідей К. Роджерса та інших теоретиків екзистенціально-гуманістичного напрямку в психології. Конкретні питання САТ були відібрані із великого набору критичних, переважно, поведінкових та ціннісних показників, які відрізняють здорову самоактуалізуючуся людину від невротика. Для виявлення цих показників Е. Шостром опитав ряд практикуючих психологів, які працювали в рамках екзистенціально-гуманістичного підходу в психотерапії, і

узагальнив їх досвід. Робота з аналізом і відбором висловлювань, що увійшли в тест, тривала п'ять років.

САТ вимірює самоактуалізацію за двома базовими та рядом додаткових шкал. Така структура опитувальника була запропонована Е. Шостромом для САТ і збережена у даному тесті (адаптація Ю. О. Альошина, Л. Я. Гозман, М. В. Загіка та М. В. Кроз) . Базовими є шкали Компетентності у часі та Підтримки. Вони незалежні одна від одної і, на відміну від додаткових, не мають спільних пунктів. 12 додаткових шкал складають 6 блоків - по дві в кожному. Кожен пункт тесту входить в одну або більше додаткових шкал і, як правило, в одну базову.

Діагностичні категорії - шкали тесту.

Базові шкали:

1. Шкала Компетентності у часі (Тс): Складається з 17 пунктів. Високий показник на цій шкалі свідчить про здатність особи жити в теперішньому моменті, переживати його повністю і мати відчуття нерозривності між минулим, теперішнім і майбутнім. Низький показник на цій шкалі може означати орієнтацію особи лише на один з аспектів часу (минуле, теперішнє або майбутнє) або недостатню усвідомленість свого життєвого шляху. Теоретична база цієї шкали міститься в роботах Ф. Перла та Р. Мея (Gestalt Therapy: Excitement and Growth in the Human Personality, 1951) Крім того, дослідження показує пряму зв'язок між орієнтацією в часі та рівнем особистісного розвитку.

2. Шкала підтримки (І): Найбільша у тесті, має 91 пункт. Вимірює ступінь незалежності цінностей та поведінки особи від зовнішніх впливів ("внутрішня-зовнішня підтримка"). Особа з високим балом на цій шкалі є відносно незалежною в своїх діях, прагне керуватися у житті власними цілями, переконаннями, настановами та принципами.Зміст цієї шкали, на нашу думку, найближчий саме до цього останнього поняття. Теоретичні праці та

психологічна практика підтверджують обґрунтованість включення зазначеної шкали до методики як базової.

Додаткові шкали:

Додаткові шкали тесту спрямовані на вимірювання окремих аспектів самоактуалізації, відмінно від базових, які вимірюють загальні характеристики цього процесу.

1. Шкала Орієнтації на цінності (SAV): Містить 20 пунктів. Вимірює, наскільки особа поділяє цінності, притаманні самоактуалізуючійся особистості

2. Шкала Гнучкості поведінки (Ex): Складається з 24 пунктів. Діагностує ступінь гнучкості суб'єкта в реалізації своїх цінностей в поведінці, взаємодії з оточуючими людьми, здатність швидко та адекватно реагувати на змінну ситуацію.

Шкали Орієнтації на цінності та Гнучкості поведінки, доповнюючи одна одну, створюють так званий "блок цінностей". Перша шкала характеризує самі цінності, друга - особливості їх реалізації в поведінці.

3. Шкала Сенситивності до себе (Fr): Включає 13 пунктів. Визначає, наскільки особа усвідомлює свої потреби та почуття, наскільки добре вона їх відчуває та рефлексує.

4. Шкала Спонтанності (S): Містить 14 пунктів. Вимірює здатність індивіда спонтанно та непосередньо висловлювати свої почуття. Високий бал на цій шкалі свідчить про те, що суб'єкт не боїться вести себе природно та відверто, демонструвати свої емоції.

Шкали 3 і 4 утворюють так званий "блок почуттів". Перша визначає, наскільки особа усвідомлює власні почуття, друга - наскільки вони проявляються в поведінці.

5. Шкала Самооцінки (Sr): Включає 15 пунктів. Діагностує здатність суб'єкта оцінювати свої достоїнства, позитивні риси характеру, поважати себе за них.

6. Шкала Самоприйняття (Sa): Містить 21 пункт. Реєструє ступінь прийняття людиною себе такою, якою вона є, незалежно від оцінки своїх достоїнств і недоліків, можливо, навіть наперекір останнім.

Шкали 5 і 6 утворюють так званий "блок самосприйняття".

7. Шкала Уявлень про природу людини (Nc): Складається з 10 пунктів. Високий бал на цій шкалі свідчить про схильність суб'єкта сприймати природу людини в цілому як позитивну.

8. Шкала Синергії (Sy): Включає 7 пунктів. Оцінює здатність особи сприймати світ та людей як цілісний комплекс.

Шкали 7 та 8 мають схожий зміст і найкраще аналізувати разом. Вони утворюють так званий "блок уявлення про людину".

9. Шкала Прийняття агресії (A): Містить 16 пунктів. Високий бал на шкалі свідчить про здатність особи приймати свою роздратованість, гнів та агресивність як природне явище людської природи.

10. Шкала Контактності (C): Включає 20 пунктів. Характеризує здатність людини швидко встановлювати глибокі та тісні емоційно насичені контакти з іншими людьми.

Шкали Прийняття агресії та Контактності утворюють так званий "блок міжособистісної чутливості".

11. Шкала Пізнавальних потреб (Cog): Містить 11 пунктів. Визначає ступінь зацікавленості особи у здобутті знань про оточуючий світ.

12. Шкала Креативності (C): Включає 14 пунктів. Характеризує виразність творчого підходу особистості.

Шкали Пізнавальних потреб та Креативності утворюють так званий "блок відношення до пізнання". Вони є унікальними елементами тесту, які не мають

аналогів у POI, і були включені в CAT на основі результатів експертного опитування під час розробки методики, а також у зв'язку з деякими загальнотеоретичними міркуваннями.

Зв'язок між самоактуалізаційним тестом Шострома і готовністю жінок до шлюбу може бути прямим та непрямим.

1. Прямий зв'язок: Результати самоактуалізаційного тесту можуть вказати на готовність жінки до шлюбу, оскільки відображають рівень її особистісного розвитку та самовдосконалення. Якщо жінка досягає високого рівня самоактуалізації, це може свідчити про те, що вона має здорове самовизначення, впевненість у собі, глибоке розуміння власних цінностей та мети в житті. Такі якості можуть бути корисними для успішного партнерства у шлюбі.
2. Непрямий зв'язок: Жінки з високим рівнем самоактуалізації, які розуміють себе та свої цілі, можуть бути більш готовими до партнерства у шлюбі, оскільки вони можуть бути більш здатними до побудови здорових та гармонійних відносин. Такі жінки можуть бути більш відкритими до взаємодії з партнером, сприймаючи його як рівного партнера у спільному розвитку та самовдосконаленні.

Отже, самоактуалізаційний тест може бути корисним інструментом для визначення рівня готовності жінок до шлюбу, оскільки він допомагає оцінити їхні особистісні характеристики та глибину саморозкриття, що є важливими складовими успішних сімейних відносин.

2.2 Результати досліджень

Для вивчення мотивів, які підштовхнули респондентів до укладення шлюбу, була застосована методика "Мотиви вступу в шлюб" розроблена С.І. Голодом. Ця методика спрямована на виявлення основних причин та мотивів, що підтримують рішення про утворення сім'ї.

Таблиця 2. 1

Показники за методикою «Мотиви вступу в шлюб»

Мотив	
Любов	16
Спільність поглядів та інтересів	46
Почуття самотності	8
Почуття співчуття	0
Очікування дитини	4
Випадковість	0
Матеріальназабезпеченість майбутнього чоловіка	20
Наявність у майбутнього чоловіка житлоплощі	10
Інші мотиви	0

Були опитані 50 незаміжніх жінок віком від 18 до 45 років. Учасницям дослідження було запропоновано набір різноманітних мотивів, серед яких вони обирали три, що, на їхню думку, є найбільш важливими при створенні родини. Результати цього дослідження представлені у відсотковому вираженні на рисунку 2.1 і таблиці 2.1

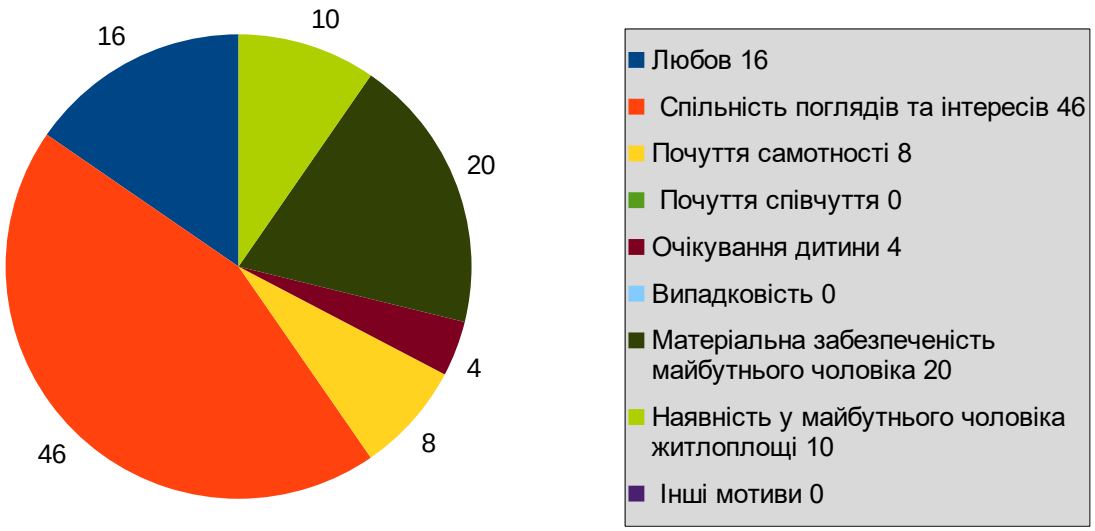

Рис. 2.1 Показники за методикою «Мотиви вступу в шлюб»

Після аналізу відповідей всіх учасників дослідження були виявлені цікаві дані. За результатами дослідження видно, що найбільший відсоток (46%) респондентів віддає перевагу спільній сукупності інтересів та поглядів у контексті формування родини. Це свідчить про те, що для цієї конкретної групи жінок однією з найважливіших складових при створенні сімейного об'єднання є відповідність поглядів, переконань та цілей. Такий результат говорить про те, що у формуванні стійких і гармонійних стосунків для даної категорії осіб особливу вагу має не лише фізична привабливість, а й глибоке співрозуміння та спільні цінності.

Додатково до спільних поглядів та цілей, матеріальне забезпечення потенційного партнера також виявилося суттєвим фактором для багатьох учасників дослідження. Для 20% опитаних матеріальний статус майбутнього чоловіка займає друге місце серед основних мотивів, які впливають на їхнє рішення увійти у шлюб. Це свідчить про те, що окрім емоційного зв'язку та відповідності цінностей, фінансова стабільність також має значення для цієї частини досліджуваного контингенту. Любов, яка стоїть на третьому місці

(16%) серед мотивів, підкреслює важливість емоційного зв'язку і взаємного розуміння між майбутніми партнерами, що є важливим аспектом для будь-якого стійкого та задовільного шлюбу. Таким чином, крім матеріальних аспектів, емоційний аспект також є ключовим у формуванні стосунків.

Наявність у майбутнього чоловіка жилплощі є важливим фактором для вступу в шлюб 10% опитаних, що може свідчити, що для опитаних респондентів тнаявність житла, хоч і є важливим фактором, але все ж переважна кільткість жінок згодні або жити в своєму жилі з майбутнім чоловіком або разом заробити на житло.

Почуття самотності може стати мотивом дя вступу в шлюб лише для 8%. Очікування дитини вважають вагомою причиною вступу в шлюб 4%, що свідчить про високу відповідаьність опитаних жінок по відношенню до планування вагітності і народження дитини.

Випадковість і почуття співчуття для опитаних жінок не є мотивом вступу в шлюб, що може свідчити про високий рівень відповідальності та бажання свідомо підійти до питання створення шюбу.

Для більш глибокого розуміння очікувань та домагань, що виникають у сімейному житті, дослідження використовувало інноваційну методику під назвою "Рольові очікування та домагання респондентів у шлюбі (РВП)". Ця методика розроблена спеціально для виявлення та аналізу пріоритетних уявлень, які партнери мають щодо розподілу ролей у сімейному житті.

В таблиці 2.2 представлені результати дослідження сімейних цінностей, такі як: інтимно-сексуальні, особистісна ідентифікація з чоловіком, господарсько-побутова, батьківсько-виховна, соціальна активність, емоційно-психотерапевтична, зовнішня привабливість за методикою «Рольові очікування та домагання у шлюбі» (РОП)

Таблиця 2.2

Показники за методикою «Рольові очікування та домагання у шлюбі»

Шкала	Кількість	Відсоток
Зовнішня привабливість	30	60
Емоційнопсихотерапевтична	42	84
Соціальна активність	42	84
Батьківсько-виховна	33	66
Господарсько-побутова	30	60
Особистісна ідентифікація з чоловіком	31	62
Інтимно-сексуальні	40	80

На основі результатів оцінки сімейних цінностей за інтимно-сексуальною шкалою, виявлено, що цей аспект відіграє значущу роль для більшості респондентів - цілих 80%. Це переконливо свідчить про важливість сексуальної гармонії у партнерських відносинах та її вплив на загальний рівень подружнього щастя. Для жінок зокрема, згідно з отриманими даними, сексуальна гармонія виявляється ключовим чинником у створенні та підтримці стійкого та задовільного сімейного життя.

У межах шкали особистісної ідентифікації відмічено, що для 62% від загальної кількості респондентів цей аспект є важливим. Це свідчить про те, що для значної частини учасників дослідження спільність інтересів з партнером, спільність потреб, ціннісних орієнтацій та навіть способів проведення часу виявляється важливою складовою їхнього погляду на ідеальні відносини. Це підкреслює важливість розуміння та підтримки взаємних інтересів і цінностей у сімейному житті, що сприяє зміцненню партнерських відносин та підвищенню рівня задоволеності від шлюбу.

Аналізуючи дані за господарсько-побутовою шкалою, виявлено, що значення медіани становить 60% від усієї групи респондентів. Це може свідчити про те, що для цієї категорії жінок господарські здібності чоловіка не є

вирішальним аспектом. Зауважимо, що це не означає відсутність важливості цих навичок взагалі, але, ймовірно, у порівнянні з іншими аспектами вони можуть мати менший вплив на вибір партнера для створення сім'ї. Це може бути пов'язано зі змінами у сучасному суспільстві, де ролі гендерів стають менш жорсткими, і партнерство базується на більш рівних відносинах і співпраці.

Щодо батьківсько-виховної шкали, за рольовими очікуваннями 66% респондентів вважають цей аспект значимим. Це свідчить про виражену установку на активну батьківську позицію свого партнера. Це може бути важливим для партнерів, які планують створити сім'ю або вже мають дітей, оскільки здатність до ефективного батьківства та спільна відповідальність за виховання дітей можуть бути ключовими для забезпечення стабільності та гармонії в сімейних відносинах. Такий фокус на батьківській ролі також відображає загальний тренд до активного батьківства та рівноправності виховання дітей, що сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку міцних сімейних зв'язків.

Аналізуючи дані за шкалою соціальної активності за рольовими очікуваннями у групі молодих людей, було виявлено, що цей аспект важливий для цілих 84% від загальної кількості респондентів. Це свідчить про те, що зазначені жінки проявляють великий інтерес до того, щоб їхні партнери мали серйозні професійні інтереси та брали активну участь у громадському житті.

Для цієї категорії жінок зовнішні сфери інтересів мають велике значення та стають ключовими цінностями у взаємодії з їхніми партнерами. Це може вказувати на їхню готовність до спільного розвитку та підтримки партнера у досягненні його особистих та професійних цілей. Такий активний підхід до соціальної активності може створювати позитивне середовище для взаємодії та спільного росту у парі.

Отже, ці дані відображають не лише бажання жінок мати партнера, який би був активним у громадському житті, але й показують їхню готовність до підтримки та спільного участі в різноманітних аспектах життя, що додає багатогранності та глибини їхнім взаєминам. Аналізуючи дані за емоційно-психотерапевтичною шкалою, виявлено, що значення медіани становить 84%. Це свідчить про те, що респонденти, які представляють дану категорію жінок, висувають високі очікування стосовно того, що саме вони візьмуть на себе роль емоційного лідера в сімейних ситуаціях та при вирішенні сімейних питань. Це може вказувати на їхню бажаність мати партнера, який буде виявляти емоційну стабільність, здатність контролювати свої емоції та надавати підтримку в складних життєвих ситуаціях.

Щодо шкали зовнішньої привабливості, значення медіани становить вражаючі 60%. Це свідчить про те, що для цієї вибірки незаміжніх жінок зовнішня привабливість потенційного партнера є важливим аспектом. Це може бути пов'язано з культурними чи особистісними чинниками, а також з бажанням мати партнера, який би відповідав певним стандартам привабливості. Зовнішня привабливість часто вважається першою річчю, яка привертає увагу та викликає інтерес, тому цей аспект може мати велике значення для вибору партнера для створення стабільного та задовільного відносинного життя.

Тест-карта оцінки готовності до сімейного життя, розроблена І. Ф. Юндом, є унікальним інструментом, що пропонує набір ситуацій для оцінки різних аспектів сімейного життя та функцій сім'ї. Цей інструмент дозволяє виявити та оцінити психологічну готовність особистості до вступу в сімейне життя, враховуючи різноманітні ситуації, з якими вона може зіткнутися в цьому контексті.

Таблиця.2. 3

Результати досіджень за тест-картою оцінки готовності до сімейного життя

Рівень готовності	Бали	Відсотки
Достатній рівень	70 – 120	34%
Задовільний рівень	22 – 70	48%
Недостатній рівень	0 – 22	18%

Порахувавши кількість балів, які отримала кожна з 50 досліджуваних жінок були отримані наступні результати (Рис. 2. 3, Таблиця 2.3):

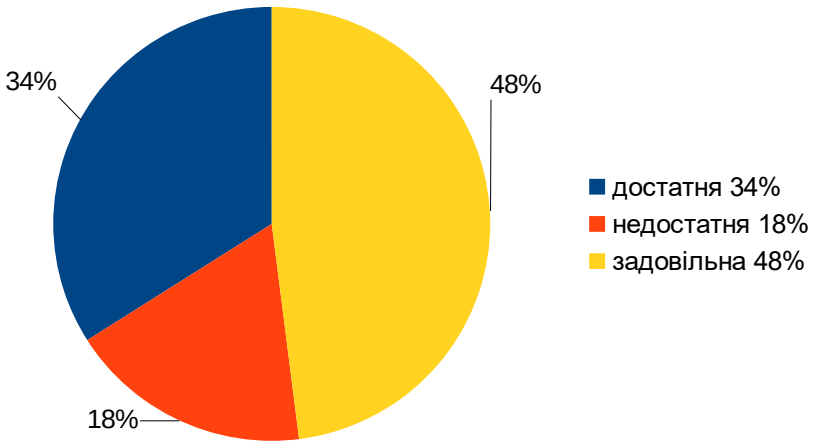

Рис. 2.3 Результати досіджень за тест-картою оцінки готовності до сімейного життя

Дослідження за методикою самоактуалізаційного тесту вивчає готовність жінок до шлюбу з численних причин. Цей підхід допомагає жінкам краще зрозуміти свої власні цінності, потреби та бажання, пов'язані зі шлюбом, сприяючи їхньому самоусвідомленню.

Результати такого дослідження також можуть виявити, наскільки готові жінки до вступу в шлюб, а також допомогти визначити ключові аспекти, які вони вважають важливими для щасливого та задоволеного партнерства. Покращення самоусвідомлення та особистісного розвитку, а також можливість передбачення стабільності майбутнього шлюбу, є іншими важливими аспектами цього підходу.

Проаналізувавши результати досідження 50 жінок, і вирахувавши середній відсоток самоактуалізації для кожної, було складено графік (Рис.4). Середній відсоток був вирахуваний шляхом складення відсоткових значень по основним шкалам тесту на самоактуалізацію і блоків з додаткових шкал.

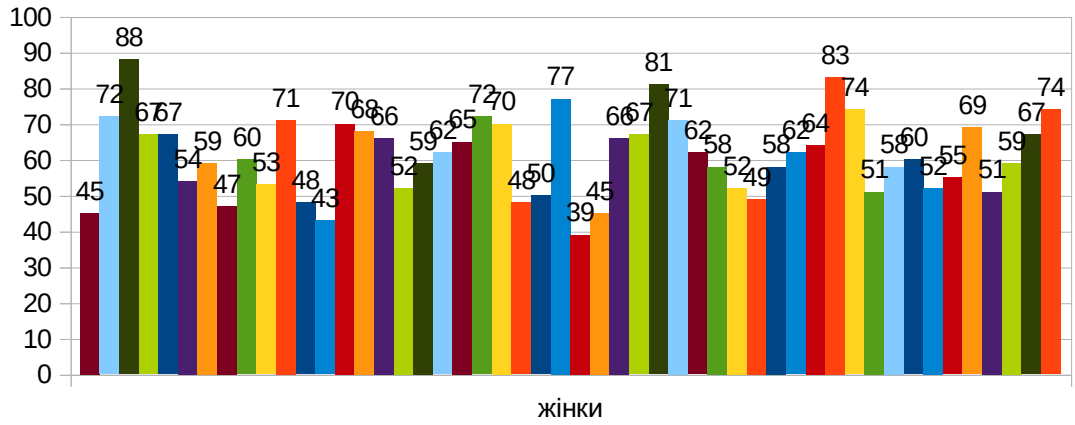

Рис. 2. 4 Результати досліджень за методикою САТ (самоактуалізаційний тест)

Один блок утворений з двох шкал: блок цінностей — це шкала ціннісних орієнтацій і гнучкості поведінки, блок почуттів — це шкала сенситивності і спонтанностиі, блок самосприйняття — шкала самооцінки і самосприйняття, блок уявлень про людину - шкала уявлень про природу і шкала синергії, блок

міжособистісної чутливості — шкала прийняття агресії і шкала контактності, блок відношення до пізнання — шкала пізнаівальних потреб та креативності.

На малюнку зображені результати досліджень, з яких можна зробити висновок, що низький рівень самоактуалізації 0 — 45 % мають 4 жінки, що становить 8 % від загальної кількості досліджуваних. Середній рівень самоактуалізації 46 — 74 % мають 42 жінки, що відповідає 84 %, і високий рівень самоактуалізації 75 % і вище мають 4 жінки або 8 %.

Отже, більшість жінок за результатом досліджень мають достатній рівень самоактуалізації, що має прямопропрційний звязок з результатами досліджень за тест картою нда на готовність до сімейного життя. Можна зробити висновок, що самоактуалізація прямо повязана з готовністю жінок вступати в шлюб.

З метою більш глибоко вивчення детермінант готовності до вступу в шлюб, нами було здійснено кореляційний аналіз. За результатами було встановлено кореляційний звязок між показниками шкала підтримки і рівнем готовності до шлюбу (Юнд) ($r=0,861$, $p<0,005$), це може вказувати на те, те, що при зміні ступеню залежності цінностей та поведінки особи від зовнішніх впливів може бути змінений рівень готовності до шлюбу.

Також вчстановлено кореляційний звязок між шкалою креативності та рівнем готовності до шлюбу ($r=0,867$, $p<0,005$), отже при розвитку виразності творчих можливостей людини, змінюється і її готовність до вступу в шлюб. Кореляційний звязок між контамктністю і готовністю до шлбу ($r=0,790$, $p<0,005$) свідчить про те, що чим вища здатність людини швидко встановлювати глибокі, тісні, емоційно насичені контакти з іншими людьми, тим вища її готовність вступати в шлюб. Відмічено також, що існування кореляції між шкалою самосприйняття і рівнем готовності до шлюбу ($r=0,779$, $p<0,005$). Отже при зміні ступеню прийняття людиною себе такою, якою вона є, незалежно від оцінки своїх достоїнств і недоліків також може змінюватись рівень готовності вступати в шлюб. Відмічається певний кореляційний звязок

між зовнішньою привабливістю і рівнем готовності до шлюбу ($r=0,594$, $p<0,005$). Це може свідчити, що при зміні зовнішньої привабливості партнера, зміниться певним чином і готовність жінки вступати з ним в шлюб.

Висновки до розділу 2*:*

Результати дослідження підтверджують, що більшість жінок мають середній рівень готовності до шлюбу, що визначається як задовільний або достатній. Це підтверджується як результатами самоактуалізаційного тесту, так і методики І.Ф. Юнда. Зокрема, 84% респонденток мають середній рівень самоактуалізації, що корелює з їхньою готовністю до створення сім'ї. Крім того, дослідження показало, що психологічні характеристики, такі як підтримка з боку оточення, креативність, контактність та самосприйняття, мають значний позитивний вплив на готовність до шлюбу. Важливим фактором також є зовнішня привабливість, що відображає важливість цього аспекту для прийняття рішення про вступ у шлюб. Таким чином, розуміння цих факторів може сприяти покращенню підготовки та підтримки молодих жінок у важливому етапі їхнього життя.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження готовності жінок до шлюбу, в якому було використано комплекс методик, дозволило зробити кілька ключових висновків:

1. Теоретична частина дослідження зосереджувалася на вивченні психологічної готовності до шлюбу та її компонентів. Аналіз літературних джерел дозволило зрозуміти, що психологічна готовність до шлюбу є динамічним утворенням, що залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів. Структура цієї готовності включає різні компоненти, такі як мотиваційний, особистісний, пізнавальний, емоційно-регулятивний і поведінковий. Відомості про ці компоненти є ключовими для розуміння готовності особистості до шлюбу та важливі для розвитку програм підготовки до шлюбу та сімейного консультування. Теоретична основа дослідження дозволила з'ясувати різні аспекти психологічної готовності до шлюбу, що важливо для подальшого розвитку досліджень у цій галузі та практичного застосування у психологічній роботі з молоддю.

2. Дослідження мотивів вступу в шлюб серед 50 незаміжніх жінок віком від 18 до 45 років показало, що найбільш важливим фактором для них є спільність інтересів та поглядів з потенційним партнером. Матеріальне забезпечення партнера також виявилося значущим для 20% опитаних, що підкреслює важливість фінансової стабільності. Любов посідає третє місце серед мотивів (16%), акцентуючи значення емоційного зв'язку та взаємного розуміння.

Наявність у майбутнього чоловіка житла важлива для 10% респонденток, тоді як почуття самотності стало мотивом для лише 8%. Очікування дитини вважають вагомою причиною для одруження 4% жінок, що свідчить про їхню відповідальність у плануванні сім'ї. Випадковість та почуття співчуття не є мотивами для вступу в шлюб серед опитаних жінок, що демонструє їхній усвідомлений підхід до питання створення сім'ї.

Результати дослідження, проведеного серед 50 незаміжніх жінок, виявили, що емоційно-психотерапевтичні та соціальна активність мотиви є найважливішими для 84% респонденток. Інтимно-сексуальні аспекти також виявилися значущими для 80% опитаних. Батьківсько-виховні мотиви підтримують 66% жінок, а особистісна ідентифікація з чоловіком важлива для 62%. Зовнішню привабливість та господарсько-побутові мотиви відзначили по 60% респонденток.

Отже, жінки надають найбільше значення емоційній підтримці та соціальній активності партнера, а також інтимно-сексуальній сумісності. Важливими залишаються батьківські якості та можливість особистісного зростання через стосунки з чоловіком. Зовнішня привабливість та господарські навички також мають вагу, але менш значущі порівняно з іншими мотивами.

Згідно з дослідженням, проведеним за методикою І.Ф. Юнда щодо рівня готовності до шлюбу серед респонденток, було зроблено висновок, що більшість жінок мають задовільний або достатній рівень готовності до шлюбу, що свідчить про загалом позитивну налаштованість до створення сім'ї. Однак, значний відсоток респонденток із недостатнім рівнем готовності вказує на потребу в подальшій підготовці та підтримці для успішного вступу в шлюб.

Результати дослідження за методикою самоактуалізаційного тесту показали, що більшість жінок мають середній рівень самоактуалізації. Ці результати корелюють з даними дослідження рівня готовності до шлюбу за методикою І.Ф. Юнда, де більшість респонденток показали задовільний або достатній рівень готовності. Це дозволяє зробити висновок про те, що рівень самоактуалізації прямо пов'язаний з готовністю жінок вступати в шлюб. Висока самоактуалізація сприяє більшій готовності до створення сім'ї, підтверджуючи важливість особистісного розвитку в цьому процесі.

3. Аналіз даних виявив тісний кореляційний зв'язок між різними психологічними детермінантами та готовністю до шлюбу. Зокрема, високий

рівень готовності до шлюбу пов'язаний з підтримкою з боку оточення, креативністю, контактністю, самосприйняттям та зовнішньою привабливістю. Це свідчить про те, що розвиток цих аспектів особистості сприяє підвищенню готовності жінок до вступу в шлюб.

Отже, психологічні характеристики, такі як емоційна підтримка, творчі можливості, здатність встановлювати глибокі контакти, самосприйняття та зовнішня привабливість, відіграють важливу роль у формуванні готовності жінок до шлюбу. Розвиток цих аспектів може сприяти підвищенню рівня готовності до створення сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменкова, В. В. (2012). *Сімейна психологія: навчальний посібник.* Київ: Центр учбової літератури [українською мовою]
2. Бороденко О. (2020) *Шлюб і родина православного населення Лівобережної України* Одеса: тип. "Гельвеника" [українською мовою]
3. Браун, А. (2021) *Психологічна готовність до шлюбу: сучасні погляди* USA, Contemporary Views [англійською мовою]
4. Венгер А. (2015) Сім'я, як соціально-психологічний феномен *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди". Психологія : зб. наук. пр*. Переяслав-Хмельницький 37, 50–60. [українською мовою]
5. Войцях, Т. В. (2012) *Інноваційні методики діагностичної роботи з сім'єю: спецкурс.* Черкаси: ОІПОПП [українською мовою]
6. Ганкевич, О. В. (2014) Вплив дозвілля на задоволеність подружнім життям *«Наука і освіта»* No 14, 89-93 [українською мовою]
7. Говорун, Т. В. & О. М. Кікінежді (1999) *Стать та сексуальність: психологічний ракурс* Київ «Богдан" [українською мовою]
8. Голод, С. І. (2005). *Психологія сімейного життя: навчальний посібник* Київ: Видавництво "Знання" [українською мовою]
9. Голод С.И. (1992) *Кризис любви* Харків Час пик [російською мовою]
10. Гоулман, Д. (2020) *Емоційний інтелект: Оновлена версія* Emotional Intelligence: Updated Edition [англійською мовою]
11. Готман, Дж. (2012) *Наука про шлюб* Львів, Видавництво Старого Лева [українською мовою]
12. Готтман, Дж. (2019) *The Science of Trust* [англійською мовою]

13. Готтман, Дж (1999) *"Шлюб і відносини: Як зробити взаємини робочими та задоволеними",* USA: Three Rivers Press [англійською мовою]
14. Денисенко А.О. (2003) *Психологічна готовність старших підлітків та юнацтва до подружніх взаємовідносин* Автореф. дис. канд. психол. Наук [українською мовою]
15. Джонсон, С. (2020) Обійми мене тісніше: Сім розмов для життя в коханні. Hold Me Tight: Seven Conversations for a Lifetime of Love. USA: Three Rivers Press [англійською мовою]
16. Джонсон, С. (2020) *The Role of Self-Esteem in Relationship Satisfaction.* USA [англійською мовою]
17. Дж. Готтман (2019) Eight Dates: Essential Conversations for a Lifetime of Love. Eight Dates: Essential Conversations for a Lifetime of Love. USA [англійською мовою]
18. Ігнатенко І. (2017) *Шлюбно-сімейні стосунки в традиційній культурі українців* Харків "ФОЛІО",[українською мовою]
19. Кондратюк О. (2021). *Родинне коло,* Вінниця [українською мовою]
20. Кортні, М. (2021) Emotional Maturity and Marital Success: A Contemporary Analysis USA [англійською мовою]
21. Корнієнко І. О. (2017) Компоненти психологічної готовності до створення сім'ї у період ранньої дорослості. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія "Педагогіка та психологія"* № 1, 195–198 [українською мовою]
22. Крупник, І. Р. (2013) Батьківська модель родини в аспекті її впливу на формування уявлень про майбутнє сімейне життя. *Український науковий журнал «Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації,* No 3, 212 [українською мовою]
23. Магдисюк Л. І. (2022) *Основи психологічного консультування.* Луцьк, ВежаДрук [українською мовою]

24. Маркова М. В. (2009) Загальний погляд на проблему формування та функціонування сім'ї *Український вісник психоневрології*. Т. 17, 1, 89–92 [українською мовою]

25. Мушкевич М. & Р. П. Федоренко & Т. І. Дучимінська (2018) *Компоненти та рівні психологічної готовності до подружніх взаємин Психологія молодої сім'ї : монографія*. Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки. Луцьк [українською мовою]

26. Павлюк С. (2020) «Етнографічні групи українців Карпат. Лемки.» Харків: тип. "ФОЛІО" [українською мовою]

27. Паділья-Уокер, Л. (2019) Батьківський вплив на вибір стосунків дорослих дітей / Parental Influence on Adult Children's Relationship Choices [англійською мовою]

28. Перель, Е. (2017) *Міжнародний бестселер. Нескінченна кімната.* Київ, Наш Формат [українською мовою]

29. . Перлс, Ф. & Гудман & П., Хіппл (1951) Гештальт-терапія: перші принципи. Київ «Богдан" [українською мовою]

30. . Сидоренко, А. В. (2013) Структурні компоненти психологічної готовності молоді до сімейних стосунків *Теоретичні і прикладні проблеми психології* 1(30), 343–349 [українською мовою]

31. Станчишин В. (2021) *Для стосунків потрібні двоє*. Київ, Віхола [українською мовою]

32. Токарєва В. О. (2024) Питання психологічних особливостей молодого покоління при вступі в цивільний шлюб. *Topical aspects of modern scientific research. Proceedings of V International Scientific and Practical Conference Tokyo*, Japan 25-27 January [українською мовою]

33. Флоден, С. (2008) *Чоловіки з Марса, жінки з Венери*. Київ, Комора [українською мовою]

34. Чумарна М. (2021) *Я є Україна.* Тернопіль: Навчальна книга — Богдан [українською мовою]

35. Юнд, І. Ф. (2010). *Психологія сімейних відносин: методичний посібник.* Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України [українською мовою]